

2025-ci ilin Azərbaycanı "Konstitusiyası və Suverenlik İli" elan olunması həm hüquqi-siyasi, həm də iqtisadi baxımdan dərin mənalara daşıyır. Bu qərar Azərbaycanın suverenliyinin və hüquqi əsaslarının möhkəmləndirilməsi ilə yanaşı, ölkənin iqtisadi müstəqilliyinin və milli sərvətlər üzərində tam nəzarətinin təmin olunması istiqamətində vacib mesajlar verir.

Bu il Azərbaycan Konstitusiyasının qəbul olunmasının 30 ili, 44 günlük Vətən müharibəsindəki Zəfərin isə 5 ili tamam olur. Müstəqillik dövrünün əsas hüquqi sənədi olan ana qanunumuzda dövlətin idarəetmə qaydaları və ölkənin iqtisadi müstəqilliyinin hüquqi əsasları müəyyənləşdirilib. Uzun illər işğal altında qalan Qarabağın azad olunması isə bu prinsiplərin bütün ölkə ərazisində tətbiqinə real şərait yaradıb. Artıq işğaldan azad olunmuş ərazilərdə də dövlətin iqtisadi qanunları, inkişaf strategiyaları və sahibkarlıq imkanları Konstitusiyası normaları əsasında həyata keçirilir ki, bu da "Konstitusiyası və Suverenlik İli"nin mahiyyətini daha önəmli və aktual edir.

Bu baxımdan Azərbaycanın Konstitusiyası iqtisadi münasibətləri və mülkiyyət formalarını aydın şəkildə tənzimləyir. 13-cü maddədə deyilir: "Təbii sərvətlər, torpaq, su, fauna və digər sərvətlər dövlətin mülkiyyəti təşkil edir". Bu müddəə iqtisadi suverenliyin hüquqi zəmanətidir. Lakin uzun illər ərzində işğal altında olan Qarabağ və ətraf rayonlarda Azərbaycan dövləti hüquqlarını reallaşdırı bilmirdi. 2020-ci ildə Vətən müharibəsi və 2023-cü ildə keçirilmiş anti-terror tədbirləri nəticəsində həmin ərazilər üzərində Azərbaycanın tam suverenliyi bərpa olundu. Bu qələbə Qarabağda siyasi, iqtisadi və hüquqi suverenliyin real tətbiqi deməkdir.

Bəllidir ki, işğaldan azad olunmuş ərazilər Azərbaycanın ən zəngin iqtisadi potensiala malik regionlarından biridir. Torpaq ehtiyatları, su resursları, kənd təsərrüfatı imkanları, turizm potensialı və bərpaolunan enerji mənbələri baxımından Qarabağ və Şərqi Zəngəzur ölkə iqtisadiyyatına mühüm töhfə verir. 2021-ci ildən etibarən Azərbaycan dövləti burada genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işlərinə start verib. Yollar çəkilir, hava limanları inşa olunur, elektrik və su xətləri bərpa edilir. Eyni zamanda "ağıllı kənd" layihələri reallaşdırılır, "yaşıl enerji" konsepsiyası tətbiq edilir, ictimai xidmətlər və idarəetmə sistemi

Qarabağda dirçəlişin salnaməsi

mərhələli şəkildə qurulur. Bütün bu proseslər bölgənin müasir iqtisadi və sosial məkana çevrilməsinə xidmət edir. Həmin layihələr Konstitusiyada təsbit olunmuş iqtisadi idarəetmə prinsiplərinin bərpa olunmuş ərazilərdə tətbiqinin bariz nümunəsidir və Azərbaycan dövləti burada öz iqtisadi suverenliyini real addımlarla həyata keçirir.

Bütün diqqətləri özünə çəkən böyük yenidənqurma işlərinin arxasında isə Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli liderliyi və strateji baxışı dayanır. Dövlət başçısı işğaldan azad olunmuş ərazilərin sürətli bərpasını milli prioritet elan edərək, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun iqtisadi potensialını reallaşdırmaq üçün konkret plan və proqramlar müəyyənləşdirib. Onun bilavasitə təşəbbüsü ilə burada logistika və sənaye mərkəzləri, turizm infrastrukturunun qurulması sürətlə davam etdirilir. Dövlət başçısının həmin istiqamətdə apardığı siyasət nəticəsində azad olunmuş bölgələr ölkənin iqtisadi xəritəsində yeni bir dinamika yaradır. Ağdam, Cəbrayıl, Zəngilan, Füzuli, Ləncrıda yaradılan sənaye zonaları, bey-

nəlxalq hava limanları, strateji yollar yerli əhəmiyyət daşımaqla Azərbaycanın regional və global logistik mövqeyini də gücləndirir.

Əslində, bərpa prosesi yalnız infrastrukturla məhdudlaşmır. Keçmiş məcburi köçkünlərin doğma torpaqlara dönüşü və məşğulluğun təmin olunması, eləcə də kənd təsərrüfatı sahələrinin canlandırılması və sahibkarlığın təşviqi istiqamətində ciddi addımlar atılır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həmin ərazilər müasir və davamlı iqtisadi sistemlərə malik yeni yaşayış məkanlarına çevrilir. Bütün addımlar ölkə daxilində regional inkişaf balansının bərpasına, urbanizasiya ilə kənd təsərrüfatının düzgün sintezinə və regional iqtisadi canlanmanın davamlı, sabit əsaslar üzərində qurulmasına imkan yaradır. Bu mövqə Azərbaycanın iqtisadi suverenliyini gücləndirir, həmçinin bölgədə dayanıqlı sülhün və sabitliyin iqtisadi əsaslarını da formalaşdırır. Çünki Prezident regionların inkişafını yalnız lokal bir məsələ kimi deyil, bütövlükdə Azərbaycanın iqtisadi gücünün və suverenliyinin möhkəmlənməsi kimi

qiymətləndirir. Onun davamlı səfərləri, təməlqoyma mərasimləri və ictimaiyyətə verdiyi mesajlar bu yanaşmanın strateji inkişaf olduğunu göstərir. Bu mənada İlham Əliyevin Füzuli, Xocalı, Hadrut, Xocavənd və Xankəndiyə etdiyi son səfərləri prosesin davamlı xarakter daşdığını bir daha sübut edir. Dövlət başçısı hər səfərində hansısa bir layihənin təməlini qoyur, regionun gələcək inkişaf prioritetlərini şəxsən elan edir. Prezidentin bu bölgələrə ayaq basması və orada iqtisadi dirçəliş prosesinə şəxsən nəzarət etməsi suverenliyin real və praktiki ifadəsi, torpağa qayıdışın, həyatın və quruculuğun simvoludur.

Dörd ildən çoxdur ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun dirçəldilməsi Azərbaycanın ən böyük dövlət layihəsinə çevrilib. Təkcə 2020-ci ildən indiyə qədər (2025-ci il də nəzərə alınmaqla) bu bölgələrin bərpasına dövlət büdcəsindən 22 milyard manat yaxın vəsait ayrılıb. Cari ilin büdcəsində isə bərpa-quruculuq işlərinə 4 milyard manat nəzərdə tutulub. Ayrılan hər manat, əslində, bir parça torpağın canlanmasına, bir kəndin dirçəlməsinə, bir ailənin doğma yurda

dönüşünə sərf olunur. Bu prosesin əsas istiqamətlərindən biri olan "Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı" planlı şəkildə davam edir. Proqramın birinci mərhələsinin 2026-cı ilin sonunadək tamamlanması nəzərdə tutulub. Həmin mərhələdə təxminən 140 min keçmiş məcburi köçkünün doğma yurdlarına qayıtması hədəflənib. Bu, əlbəttə fiziki qayıdış deyil, insanların yenidən həyata, torpağa və kimliyə bağlanmasıdır.

Bütün sadalananlar göstərir ki, Azərbaycan müstəqil iqtisadi siyasət yürüdür, dövlət olaraq inkişaf prioritetlərini özü müəyyənləşdirir. Ölkədə maliyyə və vergi sistemi Konstitusiyası prinsiplərinə uyğun fəaliyyət göstərir. Bərpaolunan ərazilərdə konstitusional əsaslarla yaradılan iqtisadi mühit sahibkarlar və investorlar üçün təhlükəsiz və şəffaf platformadır. Burada mülkiyyət hüququnun qorunmasına zəmanət verilir, sahibkarlıq fəaliyyəti üçün hüquqi və infrastruktur təminatı yaradılır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda yaradılan sənaye parkları, aqroparklar və sərbəst iqtisadi zonalar Azərbaycanın iqtisadi suverenliyini daha da gücləndirir. 2025-ci ilin "Konstitusiyası və Suverenlik İli" kimi qeyd olunması bu baxımdan gələcəyə yönəlik hüquqi zəmanətin gücləndirilməsinə xidmət edir. Dövlətin uzunmüddətli iqtisadi strategiyası Qarabağda "yaşıl iqtisadiyyat", rəqəmsal idarəetmə, dayanıqlı kənd təsərrüfatı və rəqəbatlı sənaye modelləri əsasında qurulur.

Bütün bunlar ona dəlalət edir ki, Azərbaycanda hüquqi suverenliklə iqtisadi suverenlik bir-birindən ayrılmazdır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpası zamanı həm hüquqi prinsiplərin, həm də iqtisadi strategiyanın paralel şəkildə tətbiqi göstərdi ki, Azərbaycanın gücü yalnız əsgəri və siyasi sahədə deyil, maliyyə, idarəetmə və sosial təşkilatlanma sahəsində də özünü sübut edir. Hazırkı inkişaf modeli hüquqla iqtisadiyyatın vəhdətinə söykənir. Bu model təkcə indiki dövr üçün deyil, gələcək nəsillər üçün də sabit, dayanıqlı və güclü bir dövlətin əsasını qoyur. Azərbaycan artıq ərazilərinə, eləcə də iqtisadi sərvətlərinə, inkişaf yoluna və gələcəyinə sahibdir. Konstitusiyanın təmin etdiyi hüquqi zəmin və Prezidentin liderliyi ilə aparılan iqtisadi strategiya ölkəmizi regionda sabitlik və tərəqqi mərkəzinə çevirir.

Züleyxa ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"